Eesti Rahvakultuuri Keskus

Peipsiveere pärimuskultuuri toetusmeetme perioodi 2017-2020 kokkuvõte

Viljandi 2020

Sisukord

Sissejuhatus 3

1. Toetusmeetme eelarve maht 3

2. Komisjoni koosolekud 5

3. Taotlusvoorud 5

4. Toetuse saajad 7

4.1 Suurimad toetuste saajad ning toetatud projektide hulk 7

4.2 Toetuse saajad organisatsiooni õigusliku vormi järgi 8

5. Toetusmeetme valdkonnad 8

5.1. Pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine 10

5.2. Pärimusel põhinevad kunstid 11

5.3. Keel ja haridus 12

5.4. Teadus 13

5.5. Meedia ja mainekujunduse valdkond 14

5.6. Perioodi 2017-2020 jooksul mõõdetavad tulemused 14

Kokkuvõte 16

Sissejuhatus

Peipsiveere pärimuskultuuri toetusmeede on jätkuks aastatel 2009-2012 toiminud Peipsiveere kultuuriprogrammile, tulenedes Vabariigi Valitsuse 2007–2011 aasta tegevusprogrammi peatükist 11 "Rahvusvähemuste poliitika", mis sätestas valitsusliidu tegevuse järgmised põhimõtted: toetada Peipsiäärse piirkonna regionaalarengu programme eesmärgiga kaitsta ja säilitada vene vanausuliste kultuurilist omapära ning toetada piirkonna sotsiaalset ja majanduslikku arengut.

Toetusmeede hõlmab alates 2018. aasta haldusreformi järgseid Peipsiäärseid eesti ja vene segarahvastikuga omavalitsusüksusi:

- Jõgeva maakonnas Mustvee vald
- Tartu maakonnas Peipsiääre vald
- Põlva maakonnas Räpina vald
- Võru maakonnas Setomaa vallas Beresje, Lüübnitsa külad
- Ida-Virumaal Alutaguse vald
- ning vadja juurtega Kodavere kihelkonna murdeala Jõgeva- ja Tartumaa piiril Mustvee ja Peipsiääre vallad.

Haldusreformi tulemusena kuuluvad praegusesse Peipsiääre valda Kallaste linn, endine Pala, Vara ning Alatskivi vald. Kihelkonna põhjaosa jääb Jõgevamaale ja kihelkonnakeskus pärast haldusreformi elluviimist 2017. a Jõgevamaale.

Peipsiveere pärimuskultuuri toetusmeetme eesmärk on väärtustada ja taaselustada Peipsi järvega piirnevale ajalooliste rannaküladele (edaspidi *Peipsiveere*) omast elulaadi, tavasid ja kombeid, oskusi ning keelelist eripära, mis on erinevatele inimrühmadele nende igapäevaelu ja identiteedi osana omased ja olulised.

Toetuse andmisega aidatakse kaasa Peipsiveere vaimse ja materiaalse kultuuripärandi säilimisele, taastumisele ning arengule, kohalikus kultuuris osalejate ringi laiendamisele, eriti noorte sidumisele esivanemate keele ja kultuuripärandiga. Oodatava mõju tulemusena on Peipsi-äärsed piirkonnad tugeva koha- ja kultuurilise identiteediga ning nende elanikud tunnevad ennast paikkondlike vaimsete väärtuste ja eripära säilitajate ning edasikandjatena. Toetusmeetme eesmärgi täitmine tagatakse valdkondlikult toetatavate tegevuste kaudu.

Peipsiveere piirkonna omapäraks on eesti ja vene mitmekultuuriline keskkond, mille keskmes on Peipsiveere vene vanausuliste ja Kodavere kihelkonna kultuuripärand.

Alates 2019. aastast toimub toetuse taotlemine kultuuriministri määruse „Peipsiveere pärimuskultuuri toetamise tingimused ja kord" alusel. Samal aastal rakendus ka Toetuste Menetlemise Infosüsteem. Taotlemine hakkas toimuma elektroonilises taotluskeskkonnas ning nõukogud nimetati ümber komisjonideks.

1. Toetusmeetme eelarve maht

Toetusmeetme eelarve maht oli perioodil 2017-2020 kokku 185 428 eurot. Perioodi kahe esimese aasta jooksul kasvas toetusmeetme eelarve ligi 12%.

- 2017. aastal riigilt eraldatud 41 657 eurot
- 2018. aastal riigilt eraldatud 46 657 eurot
- 2019. aastal riigilt eraldatud 46 657 eurot, millele liideti juurde 2018. aasta programmide jäägist 3800 eurot. Kokku toetuste jagamiseks 50 457 eurot.
- 2020. aastal riigilt eraldatud 46 657 eurot

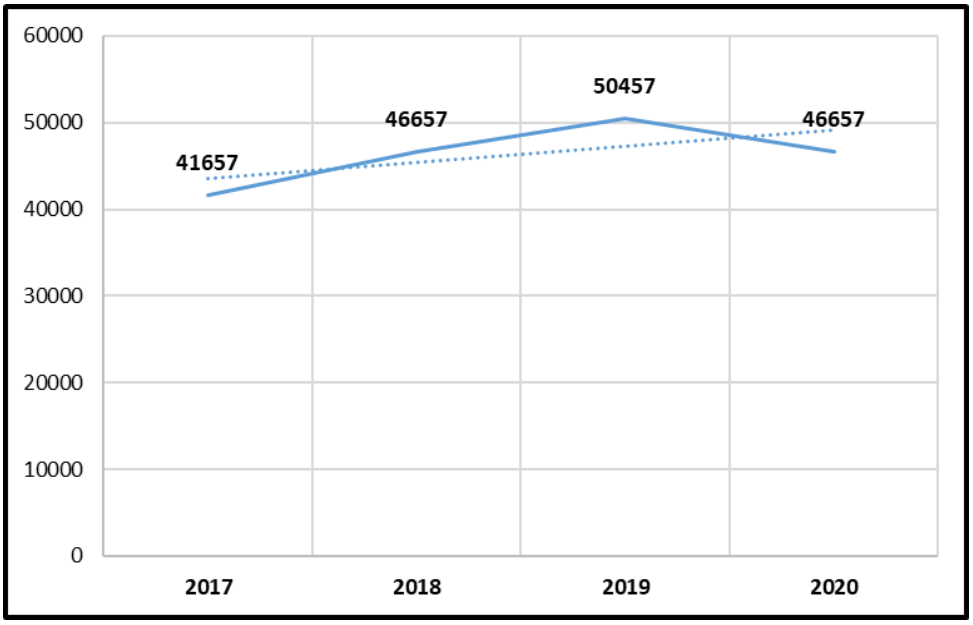

Joonis 1 Programmi eelarve perioodil 2017-2020

Eelarve tõus 2018. aastal toetus eelarve muudatusettepanekutele Kultuuriministeeriumi ja Eesti Rahvakultuuri Keskuse poolt koostatud dokumendist „Kultuuriruumide eelarvete võrdlev analüüs 2013-2015“.

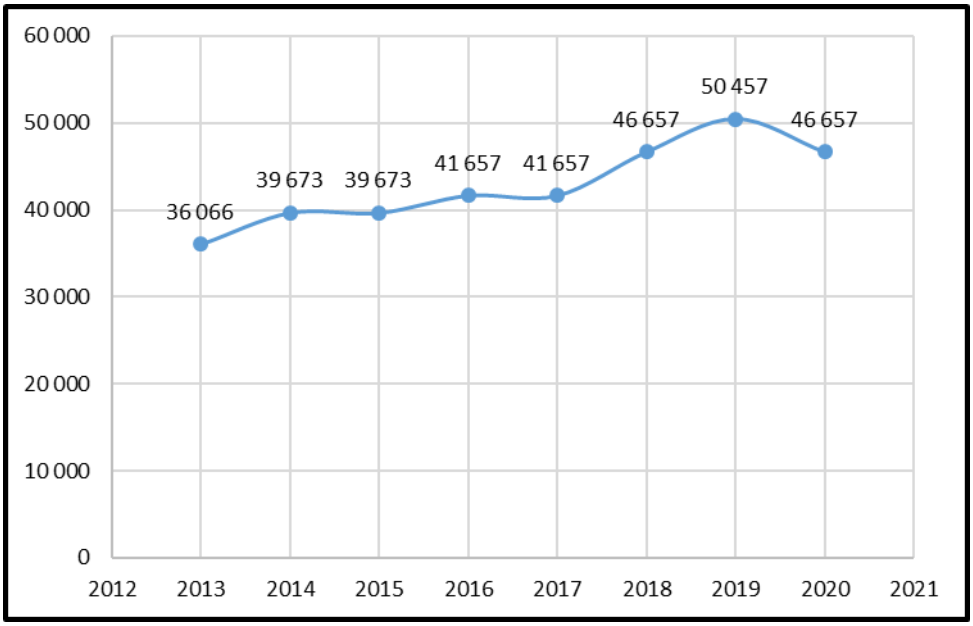

Joonis 2 Programmi eelarve võrreldes perioodiga 2013-2016

Võrreldes perioodiga 2013-2016, mil programmiperioodi eelarve maht oli 159 053 eurot, on perioodil 2017-2020 eelarve kasvanud 22 575 euro võrra ehk 12%.

Jäägid on tekkinud üksikute mitterealiseerunud projektide või tagasimaksete arvelt. Toetussummade kasutamata jäägid kanti tagasi ja lisati taotlusvooru järgmise aasta eelarvele.

2. Komisjoni koosolekud

- 2017 toimus 1 koosolek Tallinnas
- 2018 toimus 1 koosolek Tallinnas
- 2019 toimus 1 koosolek Tallinnas
- 2020 toimus 2 koosolekut Tallinnas, sh perioodi kokkuvõtte koostamise koosolek

Programmi perioodi jooksul aastatel 2017-2020 toimus kokku 5 koosolekut. Koosolekute vahelisel perioodil vahetati informatsiooni e-kirjade teel. Samuti tutvuti neljal iga-aastasel väljasõidul taotlejatega ning nende tegemistega.

2019. aasta oktoobris toimus Palal, Kodavere Pärimuskeskuses vaimse kultuuripärandi koolitusseminar „Mis on vaimne kultuuripärand?“.

2019. aasta detsembris toimus Peipsiveere kultuurikandjate ja Eesti vanausuliste kogukonna vaimse kultuuripärandi kandjate koolitusseminar Tartus.

2020. aasta oktoobris toimus Tartus, Eesti Rahva Muuseumis ümarlaud „Vanausuliste vaimne ja materiaalne kultuuripärand Eestis“.

3. Taotlusvoorud

Nelja aasta jooksul toetati kokku 28 eri taotleja 70 projekti kogusummas 185 428 eurot.

Tabel 1 Taotletud summa ja rahastatud projektide summad ja rahastatud projektide protsent

aasta	taotlusi kokku	summas	rahastatud projekte	summas	%
2017	33	119 752	24	41 657	73
2018	19	61 013	16	46 657	84
2019	22	71 565	17	50 457	77
2020	20	86 077	13	46 657	68
Rahastatud projektide %	**94**		**70**		**75**
Rahastuse %		**277 394**		**185 428**	**67**

Vaadeldava perioodi jooksul esitatud taotluste hulgast ligi 75% taotlustest said rahastatud. Võrreldes eelmise perioodiga, mil rahastuse protsent oli 68%, on see 12% võrra suurem.

2020. aastal laekus taotlusvooru 20 taotlust, kuid vaatamata korduvatele pöördumistele ei esitanud SA Eesti Vabaõhumuuseum, kes soovis läbi viia Peipsivene kala ja sibula päeva vabaõhumuuseumis, täiendavaid dokumente projekti osapoolte kohta ning komisjonile hindamiseks saadeti 19 taotlust.

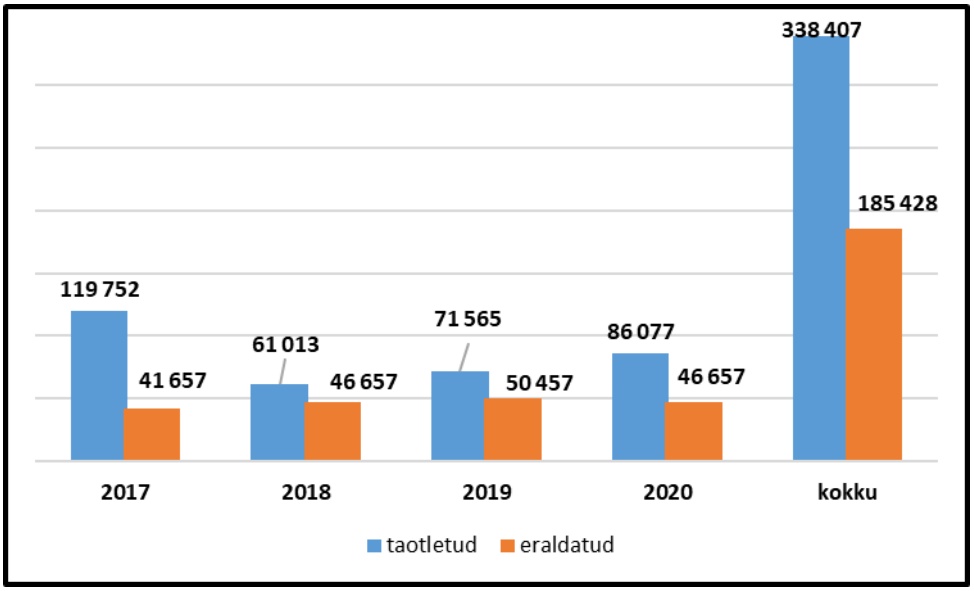

Joonis 3 Taotletud ja eraldatud toetuste summad eurodes

Perioodi jooksul on taotletud toetusi 338 407 euro ulatuses. Toetusmeetme eelarve vaadeldaval perioodil oli 185 428 eurot. Perioodi jooksul eraldatud toetuste summa moodustab ligi 55% taotletud summast, mis näitab, et programmi eelarve on alarahastatud.

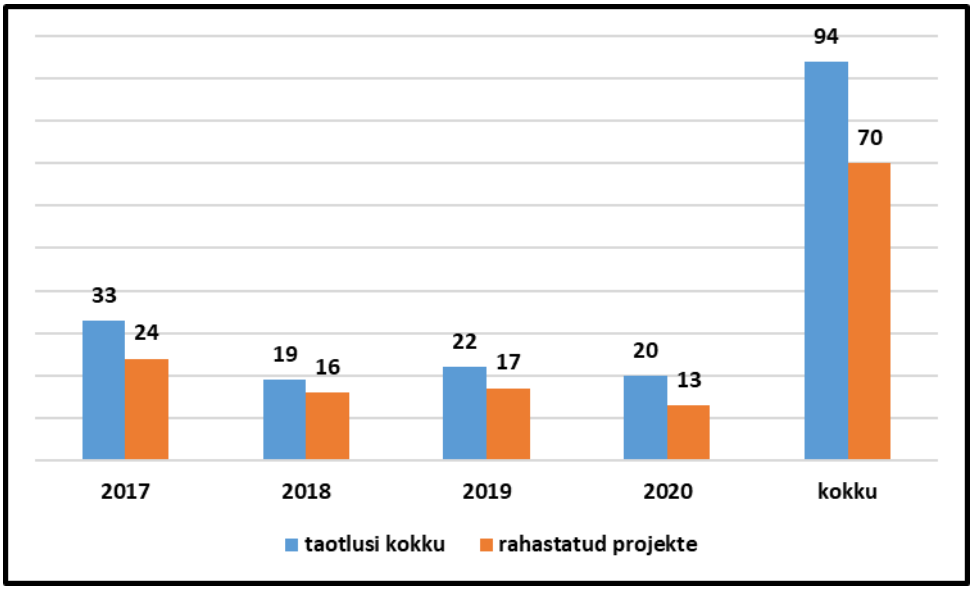

Joonis 4 Esitatud ja rahastatud taotlused arvuliselt

Perioodi jooksul esitati 94 taotlust. Toetusi jagati 70 projektile. See on ligi 75% taotlustest said rahastuse.

Esitatud taotluste arv on jäänud aastate lõikes 19 kuni 33 taotluse vahele. Programmi perioodi aastate lõikes on rahastatud projektide arv jäänud 13 ja 24 vahele.

Esitatud taotluste ja rahastatud projektide hulga stabiilsena püsimine toetusmeetme perioodi jooksul näitab, et kogukonna aktiivsus on väike ning vähe on teadvustatud võimalusest taotleda lisarahastust Peipsiveere pärimuskultuuri toetusmeetmest.

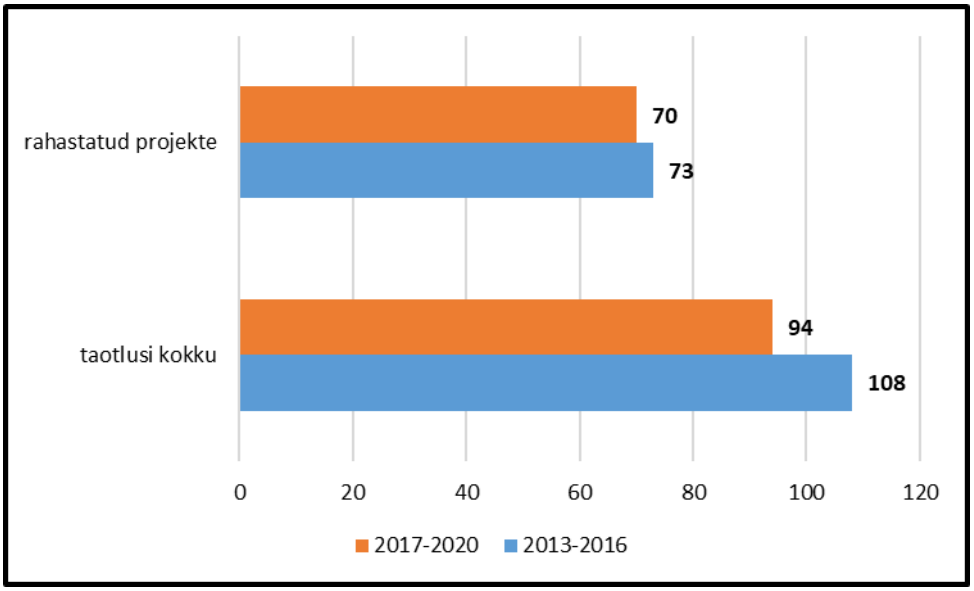

Joonis 5 Esitatud taotlused ja rahastatud projektid arvuliselt võrdluses eelmise perioodiga

Peipsiveere pärimuskultuuri toetamise eelmisel 4-aastasel perioodil rahastati kokku 73 projekti kogusummas 159 053 eurot.

4. Toetuse saajad

Järgnevalt on esitatud toetusmeetme nelja-aastase perioodi jooksul suuremaid toetuse saajaid ning nende organisatsioonide õiguslikku vormi.

4.1 Suurimad toetuste saajad ning toetatud projektide hulk

Tabel 2 Perioodil 2017-2020 suurimad toetuse saajad

nr	Toetuse saaja	Toetuste summa kokku	Rahastatud projektide arv kokku
1	Eesti Vanausuliste Kultuuri-ja Arendusühing	44 156	13
2	mittetulundusühing Piiri Peal	28 014	5
3	Tartu Ülikool	20 756	4
4	Eesti Kirjandusmuuseum	13 187	6
5	Mittetulundusühing VM Fest	8722	3
6	Juhan Liivi nim Alatskivi Kool	8680	1
7	Kallaste Linnavalitsus	7915	2
8	FIE Mari-Liis Paaver	6582	2
9	Anna Haava nimeline Pala Kool	5418	2
10	MTÜ Peipsimaa Kogukonnaköök	5105	3
11	Kodavere Pärimuskeskus	4926	3
12	Räpina Inkubatsioonikeskus	4200	3
13	Liivi Muuseum	3648	1
14	MTÜ Peipsiveere Kunstikeskus	3556	1
15	Pala Vallavalitsus	3410	4
16	Peipsiääre vallavalitsus	3100	1
17	Alatskivi Vallavalitsus	2420	1
18	SA Eesti Vabaõhumuuseum	2000	2

Keskmiselt oli iga rahastatud projekti toetussumma 2649 eurot.

Enim said toetusi vanausulistega seotud 13 projekti Eesti Vanausuliste Kultuuri- ja Arendusühingu eestvedamisel.

4.2 Toetuse saajad organisatsiooni õigusliku vormi järgi

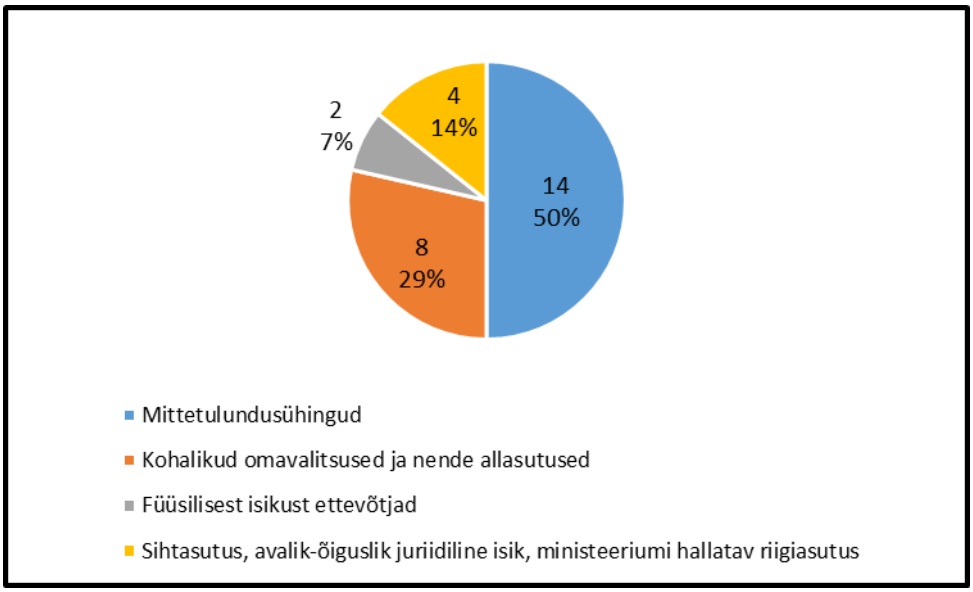

Joonis 6 Toetuse saajad organisatsiooni õigusliku vormi järgi

Toetuse saajatest olid 50% mittetulundusühingud. Kohalikud omavalitsused ja nende allasutused moodustasid toetuse saajatest 29%, sihtasutused, avalik-õiguslikud juriidilised isikud ja ministeeriumi hallatavad riigiasutused 14% ning füüsilisest isikust ettevõtjad 7%.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et enim tunnevad muret kohalikud inimesed kogukonna pärimuse jätkusuutlikkuse pärast ja seetõttu taotleb projektitoetusi kodanikuühiskond. Meetmes pakutud võimalusi ei kasuta piisavalt piirkonna kohalike omavalitsuste asutused, sh munitsipaalmuuseumid, kelle ülesanne on kohaliku kultuuripärandi säilitamine ja tutvustamine. Vajalik on täiendavalt välja arendada aktiivne koostöö piirkonna kultuuripärandi säilitajate ja Eesti Rahva Muuseumi vahel.

5. Toetusmeetme valdkonnad

Peipsiveere pärimuskultuuri toetusmeetme valdkonnad on:

- Pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine (aastani 2018 Pärimuskultuur)
- Pärimusel põhinevad kunstid (aastani 2018 Pärimuspõhine uuslooming)
- Keel ja haridus
- Teadus (aastani 2018 Teadus- ja arendustegevus)
- Meedia- ja mainekujundus (alates aastast 2019)

Tabel 3 Toetatud projektide arv valdkondade kaupa

Valdkond	2017	2018	2019	2020	kokku
Pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine	10	5	7	5	**27**
Pärimusel põhinevad kunstid	3	3	2	3	**11**
Keel ja haridus	8	5	4	2	**19**
Teadus	3	3	4	3	**13**
Meedia- ja mainekujundus			-	-	**-**
KOKKU	**24**	**16**	**17**	**13**	**70**

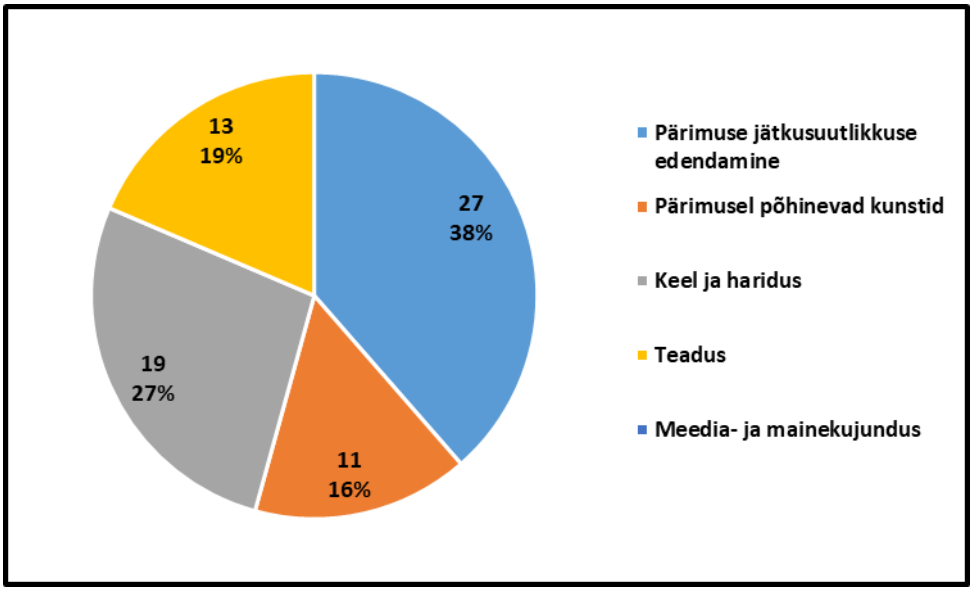

Joonis 7 Toetatud projektid valdkonniti perioodil 2017-2020

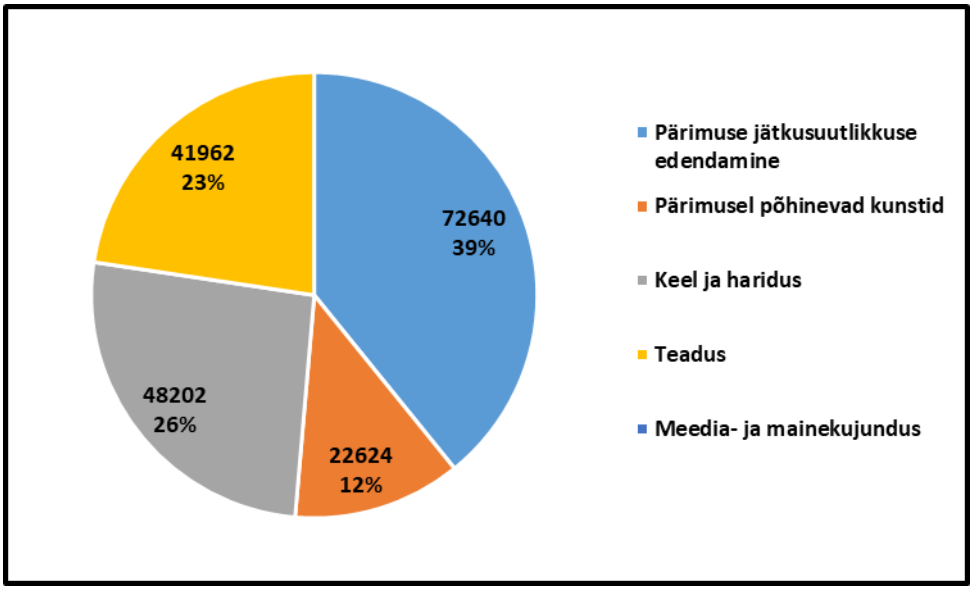

Joonis 8 Eraldatud toetused kokku (eurodes) valdkonniti perioodil 2017-2020

Valdkonnas meedia- ja mainekujundus ei esitatud alates valdkonna lisamisest toetusmeetme valdkondade hulka mitte ühtegi projekti. Kuna komisjoni liikmed peavad rahastusotsuse ettepaneku puhul tegema ühe valdkonna valiku, siis paljud projektid oma iseloomult hõlmavad ka meediat ning mainekujundust.

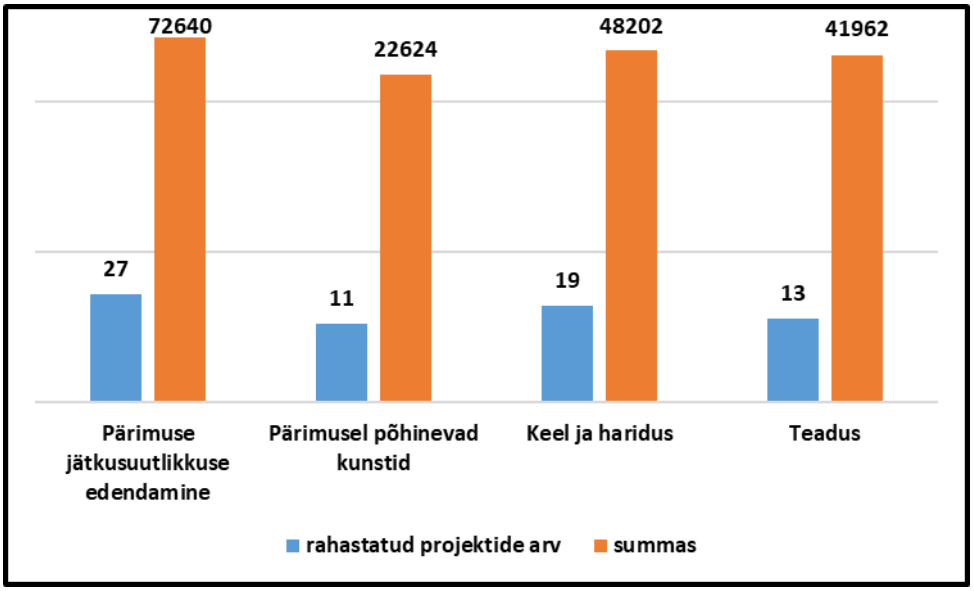

Joonis 9 Perioodi jooksul rahastatud projektide arv summas

Perioodi jooksul on enim rahastatud pärimuse jätkusuutlikkuse edendamise valdkonna projekte. Valdkonna tegevuste ampluaa on lai. See võimaldab kaasata tegevustesse erinevaid sihtgruppe ning populariseerida piirkonna pärimust nii kohalike seas kui ka Peipsiveere piirkonna vastu huvi tundvatele inimestele.

5.1. Pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine

Pärimus jätkusuutlikkuse edendamise valdkonna toetamise eesmärgiks on tagada Peipsiveere kultuuripärandi elujõulisus, järjepidevus ning kogukonna aktiivsus selle hoidmisel ja järeltulevatele põlvedele edasiandmisel. Selle tagamiseks toetatakse järgmisi tegevusi: Peipsiveere muuseumide arendamist; Peipsiveere muuseumide omavaheliste, üle-eestiliste ning rahvusvaheliste koostööprojektide elluviimist, sh personali nõustamine, toetused arendustegevusteks jms; kohalike traditsiooniliste käsitööoskuste arendamist, sh ikoonimaalimise, pakutrüki jms töötubade elluviimist; vana neumade noodikirja (krjuki) ja monoodilise kirikulaulu tundmaõppimist ning õpetamist; kohalike murrete kogumist; Peipsiveere ainelise kultuuri muuseumikogude täiendamist, säilitamist ning tutvustamist nii Eestis kui välisriikides; traditsioonilise rõivastuse, toidukultuuri, arhitektuuri, rahvaluule ja -muusika, -tantsu, kommete jne tutvustamist.

<u>Näiteid rahastatud projektidest:</u>

- Vokaalsete oskuste õppimine vanausuliste rahvalaulude põhjal
- Kodavere vanaemade lapsepõlvetoidud
- Kodavere vaipseelikute ja sõbade kudumise kursus
- Peipsimaa Külastuskeskuses: Peipsimaa käsitöö aastaring; Kangatrükk, lubokk ja kultuurlugu
- Raamatu „Katame laua. Vanausuliste toidud“ trükkimine
- Peipsivene sügispäev Eesti Vabaõhumuuseumis
- Räpinas keraamikakursused lastele, noortele ja täiskasvanutele
- Rahvusvahelise Vaimuliku Muusika Festivalid VM FEST MUSTVEE

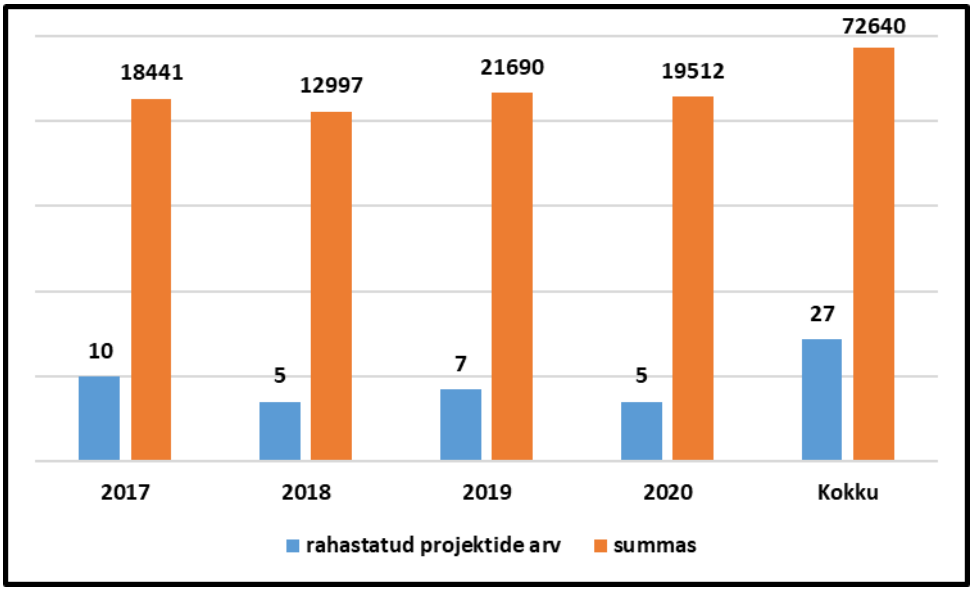

Joonis 10 Valdkonna pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine rahastatud projektide arv ja toetuste summad perioodil 2017-2020

Toetusmeetme toel on kasvanud Peipsiveere kultuuripärandi elujõulisus ning kultuurielu on mitmekesistunud. Peipsimaa Külastuskeskuses läbiviidavad pärimust tutvustavad sündmused ja traditsioonilistel töövõtetel ja/või pärimusel põhinevate esemete loomine on hoidnud kogukonda aktiivsena, ellukutsutud üritused on jätkusuutlikud ning pärimusel põhinevad tegevused tutvustatud, sageli ka taaselustatud ja väärtustatud. Loodud on Kodavere Pärimuskeskus, mis on aktiviseerinud Kodavere kihelkonna pärimuse kandjaid. Suuremat tähelepanu on pööravad kodavere murraku ja paikkonna traditsioonide järjepidevale edasiandmisele.

Rõõm on tõdeda, et sellel perioodil tehti ka vaimse kultuuripärandi nimistu sissekanne - kurgikasvatuse traditsioon Kasepää eestlaste kogukonnas.

5.2. Pärimusel põhinevad kunstid

Pärimusel põhinevate kunstide valdkonna toetamise eesmärgiks on mitmekesistada Peipsiäärsete piirkondade kultuurielu, tihendades seoseid pärimuskultuuri ning kaasaja kultuuri vahel, kaasates aktiivselt nooremat põlvkonda.

<u>Näiteid rahastatud projektidest:</u>

- Publikatsioonide sari ajalehes „Peipsirannik“
- Vanausuliste muinasjuturaamatu "Ряпуша и Чугунная Голова" väljaandmine
- Raamatu Katame laua. Vanausuliste toidud. trükkimine
- Vanausuliste kalender
- Lauamäng Avastusretk Peipsi ääres vene keeles
- Kodaveremurdelised folkloorikavad
- Installatsiooni "Guljaanie" loomine Voronja galeriis

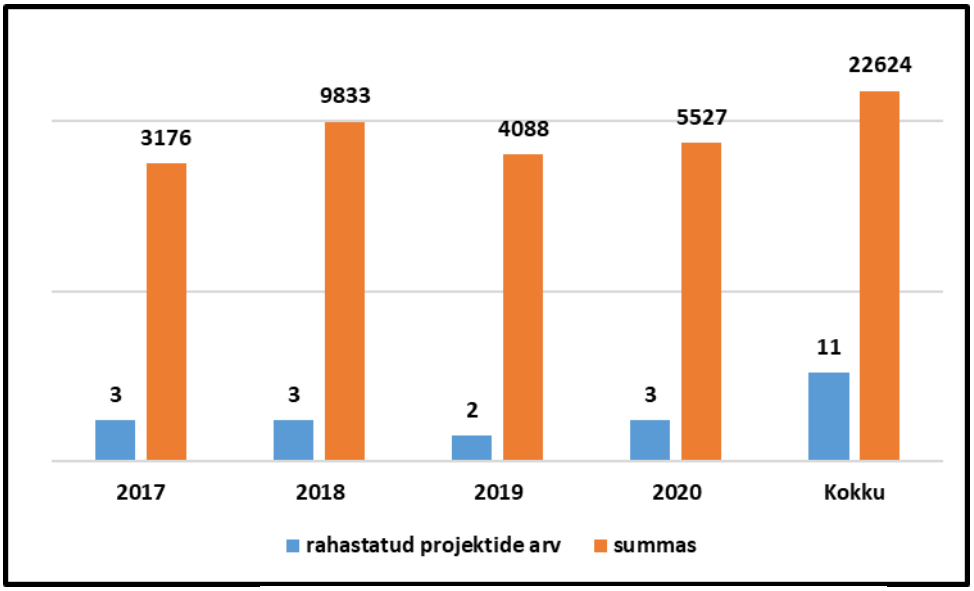

Joonis 11 Valdkonna Pärimusel põhinevad kunstid rahastatud projektide arv ja toetuste summad perioodil 2017-2020

Toetusmeetme toel välja antud trükistes on erilist tähelepanu pööratud vanausuliste kultuuri tutvustamisele läbi kaasaegsete väljundite. Trükised aitavad tutvustada Peipsiäärset rahvast ja kultuuririkkust laiemalt. Kodavere murrakus pärimuspõhised folkloorikavad aitavad siduda kogukonda, kuna kaasatud on nii vanad kui noored ning teemadesse on osavalt põimitud kaasaeg oma murede ja rõõmudega.

5.3. Keel ja haridus

Valdkonna keel ja haridus toetamise eesmärgiks on keele ja kultuuri järjepidev kogumine, jäädvustamine ja õpetamine ning piirkonna murrete kasutamine kõigi sihtrühmade hulgas.

<u>Näiteid rahastatud projektidest:</u>

- Kodavere murraku keelelaagrid
- Kallaste Keskkooli projekt „Peipsimaa on minu kodumaa“
- Vanausuliste noorte suvepäevad
- A. Haavale pühendatud luulekonkurss
- Laste pärimus- ja murdelaager Liivi Muuseumis
- Peipsi muuseumid. Kirjutiste sari ajalehes Peipsirannik
- Peipsiääre kolme kultuuri tutvustav tegelusraamat

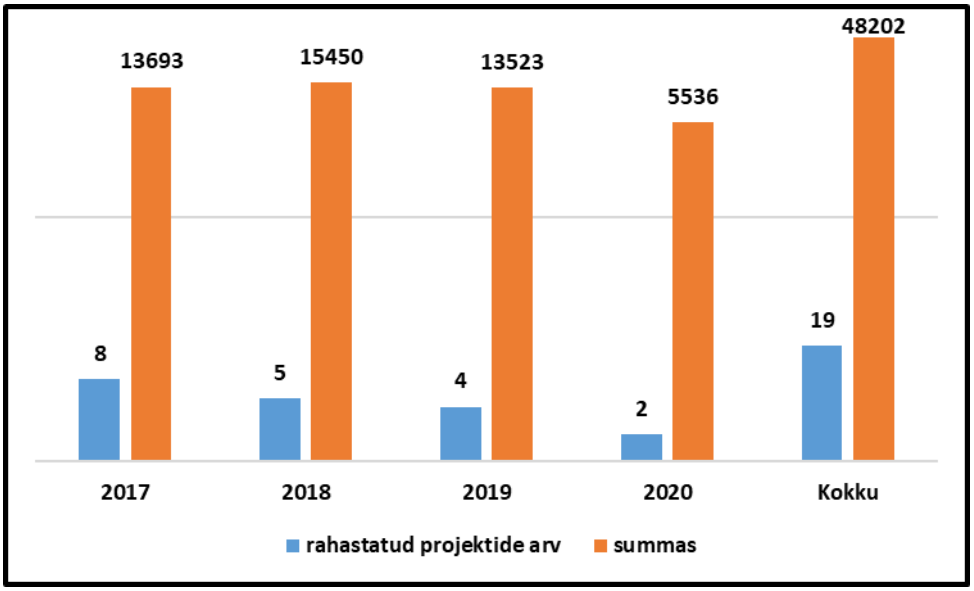

Joonis 12 Valdkonna keel ja haridus rahastatud projektide arv ja toetuste summad perioodil 2017-2020

Rahastatud projektide toel on keelelaagrites omandanud teadmisi kodavere murrakust, kohalikest tantsudest, lauludest ja mängudest nii noored kui täiskasvanud. Pala kool viib igal aastal läbi Kodavere murdelaagreid kooliõpilastele ning korraldanud A. Haavale pühendatud luulekonkursse ning aidanud seeläbi kasvatada pärimuse huviliste hulka, mida omakorda näitab seegi, et keelelaagrites osalemine on populaarne ja oodatud sündmus. Toetusmeetme kahel esimesel aastal toimus Kallaste Keskkoolis jätkuprojekt „Peipsimaa on minu kodumaa“, millega on kasvatatud uut põlvkonda, kes tunneb ja väärtustab nii Peipsiveere vanausuliste kui ka paikkonna pärimust tervikuna. Kahjuks aga projektijuhi lahkumisega Kallastelt, lõppes vastav haridusprogramm.

5.4. Teadus

Teaduse valdkonna toetamise eesmärgiks on tagada teadusuuringute kaudu uute teadmiste saamine Peipsiveere kultuuripiirkonna ja keele kohta ning teha tulemused kättesaadavaks nii uurijatele kui kogukonnale.

<u>Näiteid rahastatud projektidest</u>:

- Kodavere rahvaluule veebivärav V: uuem muusikaline ja mänguline pärimus
- Torma kihelkonna muinasjutud
- Inspektsioon ja väikesemahulised kaevamised Alatskivi ümbruse muististel
- Vanausuliste murde heliarhiivi litereerimine
- Rahvusvaheline teaduskonverents „Vanausuliste keel ja kultuur“
- "Vanausuliste rahvakultuuri leksikon" (ainese kogumine ja käsikirja koostamine)

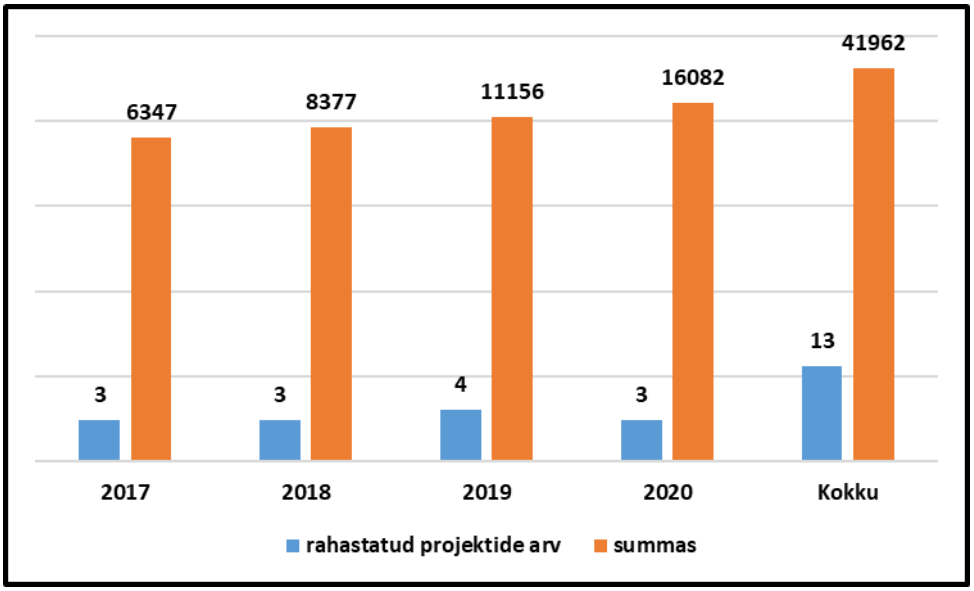

Joonis 13 Valdkonna teadus rahastatud projektide arv ja toetuste summad perioodil 2017-2020

Toetusmeetme toel on antud märkimisväärne panus kodavere rahvaluule, Peipsiäärse piirkonna pärand- ja omakultuuri, eesti ja vene rahvastikuga rannakülade ja vene vanausuliste kultuuripärandi ning identiteedi säilimisele ja laiemale ringkonnale tutvustamisele. Koostöö Tallinna Ülikooli, Eesti Kirjandusmuuseumi ja Tartu Ülikooliga tagab kogutud materjali usaldusväärsuse tulevaste uurimustööde tarbeks. Teadusprojektide hulk vaadeldaval perioodil on olnud märkimisväärne. Läbi on viidud välitööd- inspektsioon ja väikesemahulised kaevamised Alatskivi ümbruse muististel.

5.5. Meedia ja mainekujunduse valdkond

Valdkonna toetamise eesmärk on hoida ja tugevdada kohalikku identiteeti meedia abil ning tõsta Peipsiveere kultuuripärandi tuntust üleriigilise meedia, infomaterjalide ja -ürituste ning filmide kaudu.

Meediakanalite kaudu saab hoida ja arendada rahvuslikku identiteeti, kujundada suhtumisi ja tutvustada Peipsiveerele ainuomast traditsioonilist elulaadi, toetades nii filmide kui raadiosaadete tootmist ning mitmesuguste infotrükiste publitseerimist.

Väga paljud projektid kannavad endas ka mainekujundust, kuid kuna nimetatud valdkond on lisatud toetatavatesse tegevustesse 2019. aastast, siis ei ole see veel kinnistunud taotlejate teadvusesse, näiteks raadiointervjuud, ülevaate andmine konverentsist, kui ka kaudsed mõjutused rahvarõivaste kandmisel avalikus ruumis. Töö antud valdkonnaga on kindlasti uueks toetusmeetme perioodiks oluline väljakutse kogukonnale. Meetme arendamiseks on vajalik luua vastav koostöövõrgustik piirkonnas ja Eestis laiemalt.

5.6. Perioodi 2017-2020 jooksul mõõdetavad tulemused

Peipsiveere pärimuskultuuri toetamise kokkuvõttes mõõdame projektide valdkondliku jagunemise sees projektide jagunemist tegevuste osas. Toetuse andjale on oluline, et piirkonnale omane keelemurrak, toidukultuur, tavad, käsitööoskused ja kombestik oleks laialdaselt kasutatud piirkonna kogukondades ning teadlikkus kultuuriruumi eripärast oleks suurenenud. Kui kogukonnas on toimunud sündmusi lastele ja noortele kui ka sündmusi peredele, kus on koos ka perede erinevad põlvkonnad, siis võime väita, et toetuse andmise tulemusena on Peipsi-äärsed piirkonnad tugeva identiteediga ning nende elanikud tunnevad ennast paikkondlike vaimsete väärtuste ja eripära säilitajate ning edasikandjatena. Samuti peavad olema teadmised talletatud trükistes või

veebikeskkondades, et huvilistel oleks võimalik tundma õppida Peipsi-äärse piirkonna kultuuripärandit. Seega on toetuse abil loodud tingimused vanausuliste ning Kodavere murdeala ajalooliste rannakülade kultuurilise omapära säilimiseks, kultuuripärandi uurimiseks, kasutamiseks ja arendamiseks.
Vaadeldaval perioodil toetati arvuliselt kokku:

- pärimuskultuuril põhinevaid sündmusi – 22 korral
- lastele ja noortele suunatud sündmusi – 17 korral
- pärimuskultuurialaseid trükiseid ja audiovisuaalseid digitaalväljaandeid – 14 korral
- Peipsiveere kultuuri käsitlevaid õppematerjale – 3 korral
- teaduslikke uurimusi, artikleid ja väljaandeid – 7 korral
- ajakirjanduslikke artiklisarju – 1 korral

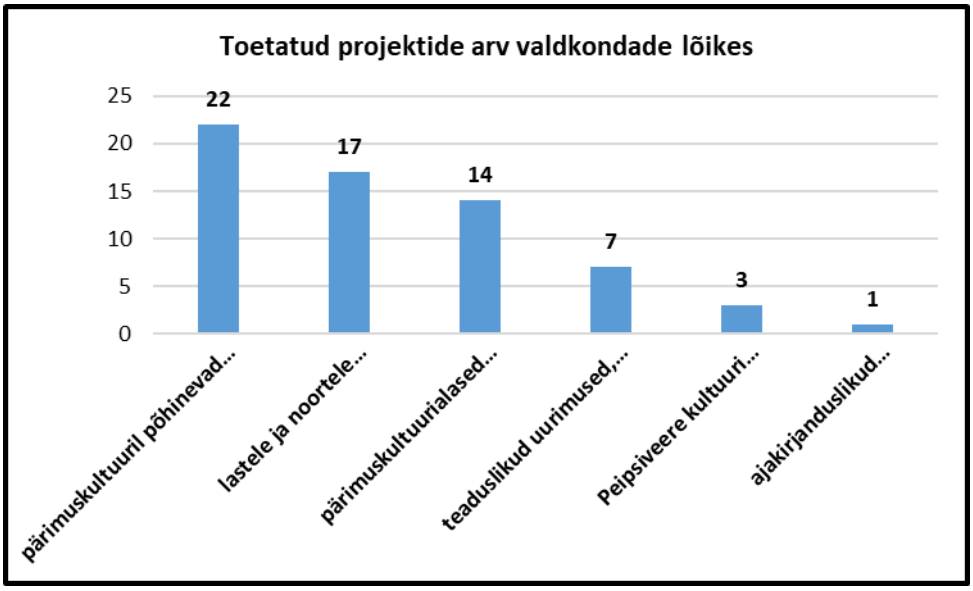

Joonis 14 Toetatud projektide arv valdkondade lõikes

Eraldi ei ole loetletud Sigurimuuseumi ekspositsiooni uuendust, vaimse kultuuripärandi sissekannet, rahvarõivaste valmistamist ega soetamist. Oma iseloomult on paljud pärimuskultuuril põhinevad sündmused mõeldud kogu perele. Seega võiksid paljud pärimuskultuuril põhinevad sündmused olla ka lastele ja noortele suunatud sündmuste hulgas.

Järjepidevalt on toimunud vanausuliste noorte suvepäevad, mis on andnud lastele ja noortele võimaluse tundma õppida vanausuliste kultuuripärandit ning aru saada traditsioonide toimimisest ning nendes elamises. Kodavere keelelaagrid on oodatud ja populaarsed, sest koos õpivad lapsed, noored ja täiskasvanud, kes saavad teadmisi mitte ainult Kodavere murrakust, vaid paikkonna kultuuripärandist laiemas tähenduses.

Digitaalsete veebikeskkondade arv (nt Kodavere rahvaluule veebivärav, Vene folkloori veebivärav: Peipsivee ja vanausulised I) kajastub pärimuskultuurialaste trükiste ja audiovisuaalsete digitaalväljaannete loetelus. Sisu poolest aga võiks neid loendada ka teaduslike uurimuste juures. Vanausuliste kalendrit võib pidada populaarteaduslikuks trükiseks või ka õppematerjaliks, sest annab ülevaate ja selgitab vanausuliste pühasid ja nende tähendusi.

Loetelus olevad numbrid on subjektiivsed, põhinedes toetusmeetme komisjoni ja koordinaatori kokkuleppel, sest mõne projekti raames tehti mitme valdkonna tegevusi.

Kokkuvõte

Kokkuvõttes on kasutatud Peipsiveere pärimuskultuuri toetusmeetme komisjoni liikmete tagasisidet 2017-2020 perioodile.

Peipsiveere pärimuskultuuri toetusmeede on oluliselt kaasa aidanud Peipsiveere elanike piirkonna pärimuse teadvustamisele. Tugevnenud on side oma kodukoha ja sealsete traditsioonidega. Kogukonnad on taasavastanud või taasavastamas mitmeid paikkondlikke kombeid ja tegevusi.

Pärimuse jätkusuutlikkusele on kaasa aidanud Kodavere oma aabitsa ning tööraamatu ilmumine. Jätkunud on folklooripäevad Assikveres ja Kodavere keele laagreid Pala kooli õpilastele. Tööd on alustanud Kodavere Pärimuskeskus. Kogukond on kaasa aidanud mäluasutuste andmebaaside ja uute e-keskkondade loomisesse Kirjandusmuuseumi teostamisel. Vanausuliste lastelaagrid ja erinevate vanade töövõtete propageerimise töötoad Peipsimaa Külastuskeskuses on kaasa aidanud tegemiste laiemale propageerimisele. Vanausulise P. Varunini loodud keskne tegelane Rääbis on kaasa aidanud Peipsiveere ja paikkonna pärimuse tutvustamisele. Taaselustatud on pakutrüki, siguri ja vanausuliste elukombestiku tutvustavad tegevused ja õpitoad Peipsimaa külastuskeskuses. Vanausuliste poolt välja antud kirjandus annab võimaluse kinnist kogukonda mõista ja mõtestada. Vanausuliste tegevus toetub suurel määral ühele organisatsioonile, kuid jätkusuutlikkuse tagamiseks on vajalik koostööd ka teiste organisatsioonidega, kes tegelevad vanausuliste pärimuse kogumise, säilitamise ja populariseerimisega. See aitaks värskendada jätkuprojektide ideid ning genereerida uusi ideid ja vaateid pärimusele.

Kohaliku kultuuri arendamiseks, tutvustamiseks ja populariseerimiseks on loodud Kodavere Pärimuskeskus. Jõudsalt on oma tegevusi laiendanud Peipsimaa Külastuskeskus. See on märk sellest, et rahastatud projektid on kaasa aidanud pärimuse jätkusuutlikkusele kogukonnas.

Pärimusel põhineva kunsti loomine on olnud vaadeldaval perioodil tagasihoidlikum. Jätkusuutlikud on olnud igasuvised Kodavere ainelised folkloorikavad (Assikavere Haridusseltsi poolt korraldatud). Üks eredaim ja meeldejäävaim oli installatsiooni "Guljaanie" loomine Voronja galeriis.

Kodavere Pärimuskeskuse tekkega on olukord murdekeele tutvustamisele ja õppimisele märgatav, 23.10.2020 osales Tartumaa Loometalgutel 4 inimest Kodaverest töötades välja lahendusi murdekeele propageerimise ja piirkonna omakultuuri päästmiseks, saades auhinnatud ja luues 2021 aastaks uue tegevuskava.

Teadusprojektide toetamine on kaasa aidatud kaasa mitmete teaduslike raamatute ilmumisele, Rahvaluulearhiivi materjalide korrastamisele ja digiteerimisele. 2017. aastal toimunud rahvusvaheline teaduskonverents „Vanausuliste keel ja kultuur” ettekandekoosolekud toimusid Tartu Ülikoolis ja Peipsimaa Külastuskeskuses Kolkjas. Koosolekutest võtsid osa nii TÜ üliõpilased (Tartus) kui ka Tartu ning Kolkja ja ümbruskonna vanausulised. Konverentsikülalised väljastpoolt Eestit (Lätist, Ukrainast, Venemaalt, Poolast, Leedust) said tutvuda vanausuliste palvelate ja elupaikadega. Ettekannetes käsitleti vanausuliste rahvaluulet, raamatu-, laulu- ja muusikakultuuri, töö- ja olmekultuuri, tavasid, murdeid jms. Konverentsiettekannete ja eelnevate teadusuuringute kaudu on saadud uusi teadmisi Peipsiveere kultuuripiirkonna ja keele kohta ning tehtud tulemused kättesaadavaks nii uurijatele kui kogukonnale. Toetudes teadusuuringutele on tutvustatud Peipsiveere keelt ja kultuuri mitmele sihtrühmale, äratatud noorte huvi esivanemate keele ja kultuuripärandi vastu. Konverents aitas kaasa TÜ uurimisrühma rahvusvaheliste kontaktide arenemisele, saadi uusi ideid ja vahetati uurimiskogemusi.

Ainese kogumisel "Vanausuliste rahvakultuuri leksikoni" II köite jaoks, täiendati olemasolevat andmebaasi ning koguti ainest juurde välitöödel, tehes uusi salvestusi ning küsitledes keelejuhte

sihipäraste kogumisküsimustike alusel. Täpsustati olemasolevaid sõnade ja väljendite tähendusi, koguti jutustusi vanausuliste uskumustest, tavadest ja traditsioonidest. Tänu projekti rahastamisele suudeti ära hoida vanausuliste keele ja kultuuriuuringute katkemine ja kindlustada nende edukas jätkamine.

Alati võiks rohkem olla lastele ja nooretele suunatud tegevusi, kuid arvestades piirkonnas elavaid lapsi ja noori on kõik saanud projekti tegevustest osa.

Peipsiveere pärimuskultuuri toetusmeetme nõrkuseks võib pidada seda, et vanausulistel puudub katusorganisatsioon, kes koordineeriks ja korraldaks ühistegevusi, s.h ka muuseumide alast ühist koostööd. Eesti Vanausuliste Kultuuri- ja Arendusühing MTÜ korraldab küll mitmesuguseid sündmusi ja tegevusi vanausuliste kultuuri tutvustamiseks, kuid turismi arenduses ei soovita väga esile tõsta kirikute ja palvelatega seonduvaid tegevusi. Kardetakse muutuda vanausuliste kogukonnas riiklikest toetustest sõltuvaks, sest usuline tegevus peab olema tavaelust eraldatud ning turism ei tohi häirida seda. Kirikute avamist turistidele ei toeta vanausuliste kultuurilised, religioossed ja eetilised tõekspidamised.

Toetusmeetme perioodil suurenes toetusmeetme eelarve, kuid taotluse ja projektide arv püsis stabiilsena. Tunda on süvenevat huvi paikkonnaga seotud pärimuse vastu. Esitatud taotlused on muutunud konkreetsemaks ja korrektsemaks, projektide hindamine rangemaks ja sisulisemaks. Suurt tähelepanu pööratakse vanade traditsioonide hoidmisele ja säilitamisele.

Peipsiveere pärimuskultuuri toetusmeedet on tutvustatud toetusmeetmete ja vaimse kultuuripärandi infopäevadel Jõhvis, Tartus, Palal ja Mustvees.

Hinnang vaadeldavale toetusmeetme perioodile on hea, sest loodud Kodavere Pärimuskeskus ning Peipsimaa külastuskeskuse järjepidev tegevus vanausuliste kultuuri propageerimisel, kirjanduse väljaandmine ja mäluasutustes olevate materjalide avalikkusele kättesaadavaks tegemine annab tunnistust sellest, et kogukond on küll väike, aga tugev ja jätkusuutlik. Piirkonna kogukondlikud tegevused näitavad kogukonna aktiivsuse kasvu. Võrreldes toetusmeetme eelmise perioodiga on palju tõhusamalt arenenud Kodavere pärimuse eest seisev kogukond. Teaduse toetamise kaudu on toetatud ka kogukondlikku identiteeti, mis on suur panus tulevikuks pärimuse edasi kandmisele põlvest põlve.

Peipsiveere pärimuskultuuri toetusmeetme abil toimuvate ettevõtmiste kinnistamiseks on vaja jätkata toetusmeetme poolset kogukondlike tegevuste edaspidist toetamist.

Peipsiveere pärimuskultuuri toetusmeetme kokkuvõte on koostatud perioodil oktoober-detsember 2020
Kokkuvõtte koostamisel on kasutatud toetusmeetme komisjoni liikmete poolt edastatud tagasisidet
Kokkuvõte on heaks kiidetud programmi komisjoni koosoleku otsusega 17. dets. 2020
Kokkuvõtte koostas: Margit Salmar